

ASOSIY KAPITALGA NISBATAN CHET EL KAPITALI VA KREDITLARINING ULUSHI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)

J.K. Majidov

Ma'mun universiteti "Iqtisodiyot" kafedrası dotsenti v.b., PhD.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18800379>

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada Xorazm viloyatida asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar tarkibida chet el kapitali va xorijiy kreditlarining ulushi 2019–2024 yillar statistik ma'lumotlari asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotda statistik, dinamik va taqqoslash usullaridan foydalanilgan. Olingan natijalar hududda chet el investitsiyalari ulushining o'zgaruvchan xarakterga ega ekanini, so'nggi yillarda esa pasayish tendensiyasi shakllanganini ko'rsatadi. Tadqiqot xulosalari hududiy investitsiya siyosatini takomillashtirishda amaliy ahamiyat kasb etadi.

Annotation. This scientific article analyzes the share of foreign capital and foreign loans in fixed capital investment in Khorezm region based on statistical data for the period 2019–2024. The study applies statistical analysis, dynamic series, and comparative methods. The results indicate variability in the share of foreign investment and reveal a downward trend in recent years. The findings of the study are of practical importance for improving regional investment policy.

Аннотация. В данной научной статье на основе статистических данных за 2019–2024 годы проанализирована доля иностранного капитала и зарубежных кредитов в инвестициях в основной капитал Хорезмской области. В исследовании использованы методы статистического анализа, динамических рядов и сравнительного анализа. Полученные результаты свидетельствуют о нестабильности доли иностранных инвестиций и формировании тенденции к снижению в последние годы. Выводы исследования имеют практическое значение для совершенствования региональной инвестиционной политики.

Kalit so'zlar: asosiy kapital, chet el kapitali, xorijiy kreditlar, investitsiyalar, hududiy rivojlanish, Xorazm viloyati.

Keywords: fixed capital, foreign capital, foreign loans, investments, regional economy, Khorezm region.

Ключевые слова: основной капитал, иностранный капитал, зарубежные кредиты, инвестиции, региональная экономика, Хорезмская область.

Kirish (Introduction)

Hozirgi globallashuv sharoitida investitsiyalar, ayniqsa chet el kapitali va xorijiy kreditlar iqtisodiy o'sishning muhim manbalaridan biri hisoblanadi. Asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirish, texnologik yangilanishlarni jadallashtirish va raqobatbardoshlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Hududlar iqtisodiy rivojlanishida chet el investitsiyalarining ulushi ularning investitsion jozibadorligi va iqtisodiy salohiyatini aks ettiruvchi muhim ko'rsatkich hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, Xorazm viloyatida asosiy kapitalga nisbatan chet el kapitali va kreditlarining ulushini tahlil qilish hududiy investitsiya jarayonlarining holatini baholash imkonini beradi.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida investitsiya muhitini yaxshilash, xorijiy investorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga

oshirilmoqda. Biroq hududlar kesimida chet el kapitali ulushining o'zgarishi turlicha bo'lib, Xorazm viloyati misolida ushbu jarayonlarni ilmiy tahlil qilish dolzarb hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi (Methods)

Mazkur tadqiqotda ilmiy bilishning umumiy va maxsus usullaridan foydalanildi. Xususan:

- **Statistik tahlil usuli** – chet el kapitali va kreditlarining asosiy kapitalga nisbatan ulushini aniqlashda;
- **Dinamik qatorlar usuli** – ko'rsatkichlarning yillar bo'yicha o'zgarish tendensiyalarini aniqlashda;
- **Taqqoslash usuli** – turli yillardagi investitsiya ulushlarini solishtirishda;
- **Tahliliy va mantiqiy umumlashtirish usullari** – xulosa va takliflar ishlab chiqishda.

Tadqiqot uchun 2019–2024 yillar davomida Xorazm viloyatida asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar tarkibida chet el kapitali va kreditlarining ulushi bo'yicha statistik ma'lumotlar asos qilib olindi.

Tadqiqot natijalari (Results)

1-diagramma

Xorazm viloyatida asosiy kapitalga nisbatan chet el kapitali va kreditlarining ulushi (foizda)

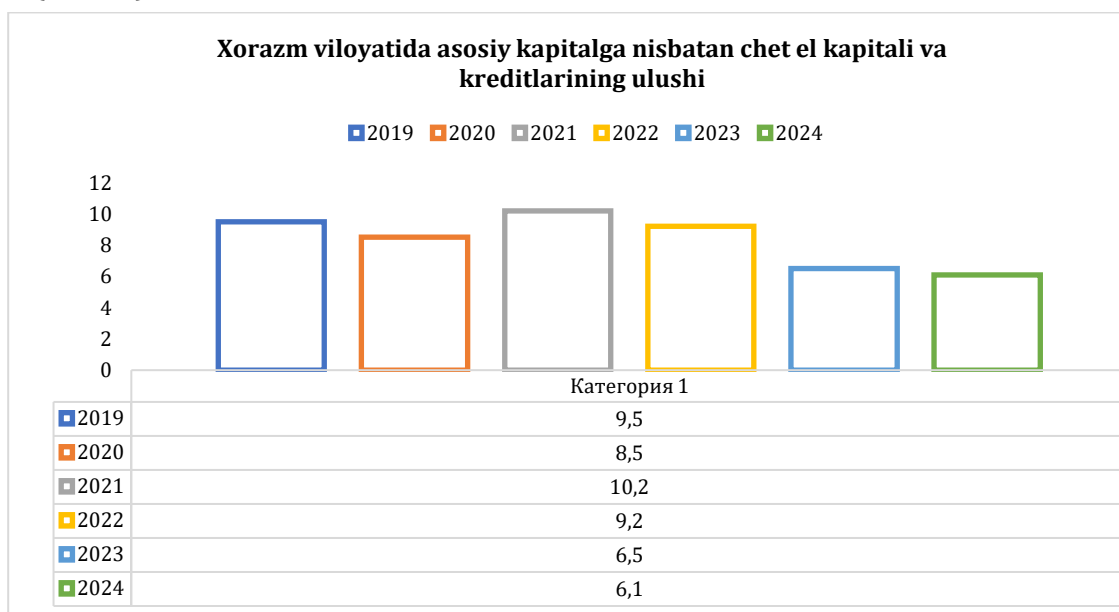

Diagramma ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, 2019 yilda chet el kapitali va kreditlarining asosiy kapitalga nisbatan ulushi 9,5 foizni tashkil etgan. 2020 yilda ushbu ko'rsatkich 8,5 foizga tushgan bo'lib, bu davrda global iqtisodiy inqiroz va pandemiya ta'siri investitsion faollikning pasayishiga olib kelgan. 2021 yilda chet el kapitali va kreditlari ulushi 10,2 foizga yetib, tahlil qilinayotgan davrdagi eng yuqori ko'rsatkich qayd etilgan. Bu holat iqtisodiyotning tiklanishi, investitsiya loyihalarining faollashuvi hamda xorijiy moliyaviy resurslar jalb etilishining ortishi bilan izohlanadi. 2022 yilda ushbu ko'rsatkich 9,2 foizni tashkil etib, nisbatan pasayish kuzatilgan. 2023 va 2024 yillarda esa chet el kapitali va kreditlarining ulushi keskin kamayib, mos ravishda 6,5 va 6,1 foizni tashkil etgan. Bu esa hududda investitsiyalar tarkibida ichki moliyaviy manbalar ulushining oshganini yoki chet el kapitali oqimining qisqarganini ko'rsatadi.

Muhokama (Discussion)

Tadqiqot natijalari Xorazm viloyatida chet el kapitali va kreditlarining asosiy kapitalga nisbatan ulushi barqaror emasligini ko'rsatadi. 2019–2021 yillarda nisbatan yuqori ko'rsatkichlar kuzatilgan bo'lsa, 2022 yildan boshlab pasayish tendensiyasi shakllangan. Mazkur holat bir tomondan global moliyaviy bozorlardagi beqarorlik, ikkinchi tomondan esa hududda ichki investitsiya manbalarining faollashuvi bilan izohlanishi mumkin. Shu bilan birga, chet el investitsiyalarining qisqarishi uzoq muddatli istiqbolda texnologik yangilanish va eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarish hajmiga salbiy ta'sir ko'rsatishi ehtimolini oshiradi. Shu sababli, hududiy investitsiya siyosatini yanada takomillashtirish, xorijiy investorlar uchun infratuzilmaviy va institutsional sharoitlarni yaxshilash dolzarb vazifa hisoblanadi.

Xulosa (Conclusion)

Xulosa qilib aytganda, 2019–2024 yillar davomida Xorazm viloyatida asosiy kapitalga nisbatan chet el kapitali va kreditlarining ulushi umumiy kamayish tendensiyasiga ega bo'lgan. Eng yuqori ko'rsatkich 2021 yilda qayd etilgan bo'lsa, 2023–2024 yillarda ushbu ulush minimal darajaga tushgan.

Kelgusida hududda chet el investitsiyalarini jalb etish samaradorligini oshirish, investitsiya muhitini yaxshilash va xorijiy kapital uchun barqaror iqtisodiy sharoit yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa Xorazm viloyatining barqaror iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 10 yanvardagi PQ-4098-son qarori “Investitsiya faoliyatini rivojlantirish va investitsiya muhitini yaxshilash chora-tadbirlari to'g'risida”.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 28 dekabrda PF-6121-son Farmoni “2021–2023 yillarda investitsiya dasturini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-son Farmoni “2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida”.
4. O'zbekiston Respublikasi “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida”gi Qonuni. — Toshkent, 2019 yil 25 dekabr.
5. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi rasmiy ma'lumotlari. Asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar tarkibi (2019–2024 yillar). Manba: www.stat.uz